

Vi skal flytte ned fra 3. sal i nr. 20 til 1. sal i nr. 16, men vi er selv årsag.

For vi har længe set på mulige flytninger af den slags internt i vores andelsboligselskab ”Danashus”, som vores boligselskab hedder, og som består af halvfjerdsindstyve gode gammeldags Frederiksberg-lejligheder bygget i begyndelsen af 1900-tallet på Vordroffs plads. Stedet var kendt som et af Frederiksbergs mange forlystelsessteder, hvor stærke mænd svang køllen, så klokken klang, og øllet flød, uden at det medførte, at den bebyggelse, som en af landets dygtige arkitekter lod vokse frem under navnet Danas plads, fik den moderne bekvemmelighed, som hedder en elevator.

Men nu har chancen vist sig for at komme lidt nærmere jorden, og vi har sagt helle for os, og talt med den søde dame i banken, og vi har regnet med renter, og så er der altan i den nye lejlighed og tilmed stue med karnap. Jo med karnap!

Jeg tror ikke, det er nødvendigt at skildre de problemer, der som et bjerglandskab tårner sig op for os i horisonten. Enhver som har flyttet, og hvem har ikke det, kender til de vanskeligheder, der ligger i at skulle skille ”fårene fra bukkene” og gennem ualmindelig oprydning at tage sin identitet op til afpudsning.

”Hvad skal med, og hvad gør vi med det andet?”

Nu sad jeg forleden dag i min morgenkåbe og havde uden tanke eller mening med det jeg gjorde, taget en bog fra boghylden i spisestuen for at - ja hvorfor havde jeg nu gjort det, for der var mange hundreder andre bøger, som skulle tages ned fra deres plads på hylden og ”vurderes”, nu vi flyttede fra 141 kvm til 114 kvm. med hvidmalede gulve i stuerne, som var det et sommerhus – men det er et andet problem.

Nu skal denne ene bog ikke have skylden, for hverken det som kommer eller som ikke monne komme, for efter hvad mit barnebarn Taus (ja han er 33 år og ikke længere et barn) fortæller, så har han opgjort bøgernes antal til knap 5.000 stykker.

Utroligt, men Taus har nok ret.

Jeg så på reolerne, som de stod der på række, min indbundne visdom, som havde holdt mig oppe i alle årene i et stadigt forsøg på at følge med i og forstå alt det, der blev talt og skrevet om. Det handlede om bøger. Bøger, titler, der som en karrusel, knirkende og knagende drejede rundt nat og dag og holdt mig vågen med tilråb om al den viden, som måtte læres og forstås.

Bøger - bøger

Skrivebordslampen med den grønne skærm. En tidlig PH?

Det hvide lys - 20 watt - lyste over bogen og den krøllede halvtomme pakke Kings og askebægeret, hvor skoddene fortalte, hvad klokken var blevet, en sjat ”præstetanker”.

Bogen havde jeg sikkert fundet antikvarisk efter længere tids søgning i diverse antikvarier, og havde slutteligt fundet den i det inderste kælderrum hos Palludan i Fiolstræde, hvor jeg fik læst de første par sider, mens jeg sad umageligt på en trebenet skammel. Man var blandt venner i de inderste kælderrum. Verdens ondskab fandt ikke vej til dette helligsted, hvor de særeste emner blev behandlet. Her kunne man blandt meget andet studere adiafora, det som ikke er godt og ikke er ondt, det som ikke er noget. Her kunne man blive klog på moralsk neutrale handlinger, der hverken er påbudt eller forbudt, og som engang kunne studeres i en kælder i Fiolstræde. Man afleverede sin mappe hos antikvaren oppe i forretningen og bad om lov til at gå i kælderen for at finde en bog, man mente at have set dernede for nogen tid siden, men som man havde glemt titlen på.

Der var en lang trappe ned til ”Die Hölle”, som kælderen blev kaldt af dem der søgte underholdning på gadeniveau i butikkens udsalg og ikke søgte i dybden med tingene.

Bogen kom med hjem og fandt en plads på boghylden, som var en konstruktion af brædder monteret i en blændet døråbning imellem to stuer på anden sal med udsigt.

Det med bøger skabte en vis usikkerhed hos naboen Jens, det var man ikke vant med på Vesterbro, her hvor en god bog var en bog, der kunne komme i kakkelovnen, mens en dårlig bog var en, der ikke kunne komme igennem lugen og ned i ilden.

På første sal boede der en mand, som havde indtil flere frimærkealbums, men det var der fornuft i, sagde man, for dem kunne man tjene penge på, frimærker.

Er her nogen? Vi er ved at lukke! Stemmen kom ovenfra og ragede igennem kælderen. Jeg tog bogen med op ad trappen fik udleveret min mappe og betalte.

At studere betød fordybelse og fordybelse medførte natters læsning ikke for at få at vide, men for at forstå.

Der kom en dag, hvor der ikke var mere plads på hylderne i døråbningen, og gode råd var dyre, men så fandt jeg hos en marskandiser en lille bogreol, som blev erhvervet for små penge og kørt hjem på bagagebæreren. Da den var båret op og fyldt med bøger, var der ikke plads til alle de bøger, der lå under min seng.

”Nu må du ikke komme hjem med flere bøger!” Lød det, da støvsugeren væltede en stak.

Bilag
til
Beretning
Til
Folketinget
afgivet af
den af tinget under 8. januar 1943 nedsatte
kommission i henhold til grundlovens § 45

VII

Justitsministeriet og retshåndhævelsen
under besættelsen
aktstykker
bind 3

Stenografiske referater

København
1950

Som jeg sad der i min morgenkåbe var det et af bindene fra Den Parlamentariske Kommission, jeg helt tilfældigt havde fået fat i.

Fire parlamentariske kommissioner og tre kommissionsdomstole, som 1945-53 undersøgte forholdene under besættelsen 1940-45 især med det formål at fastslå, om der var blevet handlet landsforræderisk af ministre og højtstående embedsmænd, og om der i givet fald skulle tages retlige eller politiske skridt.

Hvordan og hvorfor dette specielle bogværk var kommet til at stå på min boghylde var ikke til at sige lige her og nu. Jeg måtte på et tidspunkt have haft interesse i at få indblik i nogle specielle forhold under besættelsen og havde sikker ment, at den parlamentariske kommission kunne kaste lys over sagen.

Helt tilfældigt læste jeg på side 1848 om begivenheder tilbage i 1944:

Tirsdag den 27. juni indfandt Formanden for Dansk Arbejdsgiverforening, Ingeniør T.K. Thomsen sig efter eget Ønske i Udenrigsministeriet for at drøfte Spørgsmålet om, hvorledes man burde forholde sig i Anledning af, at Arbejderne i stor Udstrækning forlader Arbejdspladserne ved Middagstid. Denne Bevægelse var Mandag den 2 d. M. begyndt hos Burmeister & Wain og havde den følgende Dag grebet viden om sig, således at den nu alene inden for Jernindustrien omfattede flere Tusinde Mand. Ingeniør Thomsen havde ønsket, at ogsaa repræsentanter for Arbejdernes Organisationer kunne have været til stede ved drøftelserne i Udenrigsministeriet, men dette havde af praktiske grunde ikke været muligt.

Allerede den 26. juni havde tyskeren indført Spærretid fra kl. 20 til kl. 5, men trods spærretid udbrød der den 30. juni generalstrejke i Storkøbenhavn med arbejdsnedlæggelse fra middagstid.

De følgende sider skildrede striden, som den udviklede sig imellem de danske myndigheder og tyskerne ved Dr. Best: ”Den tyske Ære var trukket i Snavset, og dette måtte der bødes der for”, lød det fra den rigsbefuldmægtigede.

Det var nu endeligt forbi med den tyske Tillid. Det københavnske Pak måtte smage Pisken. Den tyske Mildhed var blevet opfattet som Svaghed. Fra tysk Side vilde man nu vise, at det var ikke nogen Kunst at ordne en By paa en Million Mennesker.

Formiddagens radioavis havde netop afsluttet en længere reportage fra udviklingen i Ukraine med skildringen af de lidelser, der gik over landets befolkning.

Nu igen, nu igen!

Mit flyttetraume forsvandt og måtte give plads for en form for taknemmelighed over de mange år, hvor jeg - trods atombombe-skræk - havde været fri for krig og krigstrussel.

Jeg var ved at lægge bogen fra mig, da side 1868 fangede min opmærksomhed.

Og uvilkårligt begyndte jeg at læse om forne tider, som ellers hørte glemslen til og som ikke behøvede nogen plads i en stærkt nedskåret bogbestand af blivende værdi i et nutidshjem på 114 kvm. på Frederiksberg.

***Beretning over Forholdene i København fra den 29. juni Kl. 10 til den 5. Juli 1944
Kl. 10***

Den 4. Dag af spærretiden begyndte roligt, og det var først hen mod Aften at der begyndte at opstaa Episoder.

Kl. 20,00 væltede Urostiftere en Sporvogn paa Hjørnet af Istedgade og Saxogade.

Kl. 20,30 var der igen Ro i Istedgade, selv om der var mange Mennesker.

Kl. 20,50 blev der lagt cement og lignende Materiale i Sporarealet i Istedgade, hvilket bragte et sporvognstog til at standse. Da det var nødvendigt for at faa Trafikken i Gang at løfte Sporvognen, blev Falck tilkaldt, men da Falck kom til Stede, nægtede Personalet at flytte Sporvognen, fordi Befolkningen indtog en truende Holdning over for dem. Kort efter kom der en Personmotorvogn med 3 civile dansktalende Personer til Stede, formentligt i tysk sikkerhedspolitis Tjeneste. De opfordrede den tilstedeværende Ob om snarest at faa Sporvognstoget flyttet, og da hans svar tilsyneladende ikke tilfredsstillede dem, gav de sig til at skyde ind i Folkemængden, hvorved der blev saaret 9 Mennesker.

Kl. 22,15 Politikommissær Bentsen meddelte, at K 3848, som tilhører det tyske Sikkerhedspoliti, uden Varsel har beskudt Folk på Hjørnet af Gl. Kongevej og Værnedamsvej, hvilket har bevirket stor Ophidselse.

Kl.22,30 Kriminalbetjent Zuschlag har bemærket K 3848 køre ad Vesterbrogade mod Byen. Vognens Passagerer skød mod befolkningen.

Kl. 23,46 meddelte Kommunehospitalet, at der i alt er indbragt 15 personer til de københavnske Hospitaler, heraf en død og 10 indlagt.

Den 30. juni 1944

Kl. 10,23 var Istedgade sort af Mennesker, og man var i Færd med at bygge Barrikader.

Kl. 20,20 meddelte Hospitalssektionen, at der i Dagens Løb indtil Kl. 20 var indbragt 141 Patienter, herunder 5 dræbte, til københavnske Hospitaler.

Den 1. juli 1944

Kl. 12,35 En Flyvemaskine er fløjet over Amagerbrogade og har beskudt Folk med Maskingevær.

Så vidt et uddrag af 10 sider med: ***”Beretning over Forholdene i København fra den 29. juni kl. 10 til den 5 juli 1944 Kl. 10.”***

Jeg kan ikke påstå, at de anførte begivenheder gav anledning til at særlig mange erindringer dukkede op i min bevidsthed. Krigsstemningen med dens usikkerhed og særlige livsbetingelser var i 1944 for en femårig en givet ting. En ting husker jeg dog med stor tydelighed ved livet under spærretidens vilkår.

Den gentagne tyske trussel om at lukke for gas, elektricitet og vand, havde medført, at familiens store flisebadekar var blevet fyldt til randen med vand.

Gas og elektricitet kunne man om fornødent undvære, men at være uden vand ville ikke være til at leve med. At badekarret med den atlantiske dybde gav mig anledning til at prøvesejle mine små fartøjer af forskellig hjemmegjort slags, gik kun en kort tid, og med alvorlige formaninger om streng straf blev der nedlagt absolut forbud mod prøvesejlads af enhver art.

”Den Parlamentariske Kommission” blev lagt til side for at kunne indgå i den samling af bøger, der vil være at finde på den nye adresse henne i nummer 16.

Mads-Bjørn Jørgensen